

Īpašais atbalsts Cilvēkkapitāla attīstība pētniecībai un inovācijām Latvijā

Horizon 2020 Policy Support Facility

Īpašais atbalsts — cilvēkkapitāla attīstība pētniecībai un inovācijām Latvijā

Eiropas Komisija
G direktorāts — pētniecības un inovāciju informēšana
G1 vienība — Eiropas Pētniecības Telpa un valsts izlūkdati

Kontaktinformācija (H2020 PSF īpašais atbalsts Latvijai):
Dr. Karina Firkaviciute, atbildīgā par politiku, G1 vienība — Karina.FIRKAVICIUTE@ec.europa.eu

Kontaktinformācija (H2020 PSF koordinācijas darbgrupa):
Magda de CARLI, G1 vienības vadītāja — Magda.DE-CARLI@ec.europa.eu
Stéphane VANKALCK, PSF sektora vadītājs, G1 vienība — Stephane.VANKALCK@ec.europa.eu

RTD-PUBLICATIONS@ec.europa.eu
Eiropas Komisija
B-1049 Brisele

Manuskripts pabeigts 2020. gada februārī
Šis dokuments ir sagatavots Eiropas Komisijai, tomēr tas atspoguļo tikai autoru uzskatus, un Komisija nevar uzņemt atbildību par tajā ietvertās informācijas izmantošanu.

Papildinformācija par Eiropas Savienību ir pieejama internetā (<http://europa.eu>).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2020. Gads

PDF ISBN 978-92-76-16295-7 doi: 10.2777/924535 KI-AX-20-002-LV-N

© Eiropas Savienība, 2020. gads
Atkārtota izmantošana ir atļauta, ja tiek norādīts avots. Eiropas Komisijas dokumentu atkārtotas izmantošanas politiku nosaka Lēmums 2011/833/ES (OJ L 330, 14.12.2011. 39. lpp.).
Lai izmantotu vai pavairotu fotoattēlus vai citu materiālu, uz kuru neattiecas Eiropas Savienības autortiesības, atļauja jālūdz tieši autortiesību īpašniekiem.

Vāka lapas attēls: © Eurotop.be, 2017. Avots: Fotolia.com.

Īpašais atbalsts

**Cilvēkkapitāla attīstība
pētniecībai un inovācijām
Latvijā**

Sagatavojuši neatkarīgie eksperti:

Mariam Camarero (vadītāja)
Zsuzsa Javorka (referente)
Ann-Marie Järvelin (eksperte)
Žilvinas Martinaitis (eksperts)
Erik Arnold (kvalitātes pārskatītājs)

VĒSTĪJUMS RĪCĪBPOLITIKAS VEIDOTĀJIEM UN

KOPSAVILKUMS

Šo uzdevumu veica "Apvārsnis 2020" Politikas atbalsta vienība (Eng. *Policy Support Facility – PSF*), pamatojoties uz Latvijas valsts pārvaldes iestāžu pieteikumu. Uzdevuma mērķis bija sniegt ārējas konsultācijas Latvijas valsts pārvaldes iestādēm darbības vadlīniju un ieviešamu rekomendāciju veidā. Šis bija otrais Politikas atbalsta vienības uzdevums Latvijā, kura uzmanības centrā bija divas tēmas, kas pievēršas cilvēkkapitāla attīstības izaicinājumiem pētniecības un inovāciju jomā valstī:

- Ar kādu rīcībpolitiku piesaistīt un noturēt cilvēkus zinātniski un tehnoloģiski orientētās karjerās, attīstot to prasmes un produktivitāti;
- Kādai jābūt zinātnes un tehnoloģiju (Z&T) cilvēkresursu nodarbinātības attīstības rīcībpolitikai Latvijas uzņēmējdarbības sektorā.

Pētījuma metodoloģijā tika ievērotas Eiropas Komisijas noteiktās vadlīnijas un prioritāra uzmanība tika veltīta ekspertu grupas darbam, kas sastāvēja no dokumentu analīzes un intervijām ar ieinteresētajām pusēm. Intervijas tika veiktas ekspertu grupas vizīšu laikā Latvijā.

Galvenajā ziņojumā ir sniegts pārskats par pētniecības un inovāciju (P&I) sistēmu Latvijā un iepazīstināts ar rīcībpolitikas ietvaru 2014.–2020. gada periodā. Ziņojumā iekļauti galvenie secinājumi un rekomendācijas par augstāk minētajiem pētījuma jautājumiem. Šajā kopsavilkumā izklāstīti galvenie secinājumi un rekomendācijas, kā arī rīcības plāns.

Galvenie secinājumi un ieteikumi

- Galvenās problēmas, ar kurām saskaras Latvijas augstākās izglītības (AI) un P&I sistēmas, ir jaunu doktorantūras programmu absolventu piesaistīšana un noturēšana, ciešāka sadarbība starp akadēmisko, pētniecības un uzņēmējdarbības sektoru, kā arī inovāciju kapacitātes stiprināšana privātajā sektorā. Kopējais rīcībpolitikas ietvars ir daļēji vērsts uz šo izaicinājumu risināšanu, tomēr politikas instrumenti lielākoties ir atkarīgi no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (ESIF) un sniedz tikai īstermiņa finansiālu stimulu, nenodrošinot rīcībpolitikas instrumentu ilgspēju ilgtermiņā. To atspoguļo galvenie izaicinājumi, kas tika identificēti saistībā ar P&I darbinieku noturēšanu sektorā: Zinātniskajām institūcijām ir zems paredzamā bāzes finansējuma līmenis, ko papildina nevienmērīgas ESIF izmaksas likmes, kas nodrošina lielāko daļu P&I finansējuma. Lielās svārstības padara neiespējamu ilgtermiņa saistību un karjeras plānošanu, kā arī neļauj īstenot prognozējamus garantētās nodarbinātības modeļus jeb tenūru (*Eng – Academic tenure*), kurai ir nepieciešamas ilgtermiņa finansiālas saistības.
- P&A personālu piesaista mērķtiecīgas investīcijas un tā noturēšana ir apdraudēta, ja citi AI un P&I sistēmas elementi paliek nepietiekami finansēti un ietekmes ilgspēja tiek apdraudēta. To parādīja, piemēram, pēkšņa doktorantūras studentu skaita samazināšanās pēc finansējuma pārtraukšanas
- Neraugoties uz pieejamajiem stimuliem, privātajā sektorā strādājošo pētnieku darba vietu radīšanas temps joprojām ir ļoti ierobežots.

Akadēmiskās karjeras struktūra Latvijā atšķiras no standarta "karjeras kāpnēm", kas tiek izmantotas daudzās valstīs. Nav viena akadēmiskās karjeras ceļa, jo

valsts tiesību aktos ir nodalīti akadēmiskie un pētnieku amati. Nevieni no amatiem nav pakļauts beztermiņa līgumam, vēlēšanu sistēma ir nepietiekami caurskatāma un tai trūkst atklāta konkursa priekšrocību, jo parasti uz amatu piesakās tikai viens kandidāts. Pētnieku un akadēmiskie amati automātiski neatbilst iepriekš noteiktam uzdevumu kopumam. Turklāt saistītās algas un dažādu karjeras sistēmu savietojamība nav tik vienkārša. Skatoties no pozitīvās puses, sistēma nodrošina elastību un strauju karjeras izaugsmi.

Šajā kontekstā valdības mērķis ir līdz 2027. gadam palielināt pilna laika ekvivalenta (PLE) pētnieku skaitu no 6000 līdz 8000, ir ļoti vērienīgs, ņemot vērā, ka doktorantūras studentu un absolventu skaits pēdējos gados ir ievērojami samazinājies, jo doktorantūra potenciālajiem studentiem nešķiet pievilcīga. Doktorantūras laikā pieejamās stipendijas ir zemas, stabili ienākumi nav paredzami, kas liek studentiem strādāt pilna laika slodzi ārpus akadēmiskā darba. Zemais doktorantūras absolventu skaits ir īpaši izplatīts eksakto zinātņu jomās. 21 augstākās izglītības iestāde ir tiesīga piešķirt doktora grādu, kas ir liels institūciju skaits nedaudz vairāk par diviem tūkstošiem studentu, kas kopskaitā ar vēl nesen trūkstošo pēcdoktorantūru radīja papildu šķēršļus sistēmā.

Vērtējot talantu piesaisti no ārvalstīm, pētījumā tika atklāts, ka Latvijas potenciāls piesaistīt ārvalstu pētniekus ir atkarīgs no tās augstākās izglītības un pētniecības sistēmas vispārējās pievilcības un šķēršļu mazināšanas piemēram, valsts likumā noteiktās prasības, ar ko saskaras ārvalstu akadēmiskais personāls. Pievilcības līmenis ir cieši saistīts ar vispārīgo situāciju pētnieka karjeras veidošanā: nekonkurētspējīgs algas līmenis, nepietiekams līdzsvars starp darba un ienākumu stabilitāti, nepietiekami caurskatāms process, kā notiek iecelšana un paaugstināšana amatā. Turklāt Latvijai ir jāizceļas pasaules konkurencē par spožiem studentiem, jo 'talants piesaista talantus'.

Latvijā pakalpojumu nozare, kur lielākā daļa uzņēmumu darbojas zināšanu mazākietilpīgos sektoros, 2018. gadā veidoja vairāk nekā 70 % no valsts ekonomikas. Turklāt rūpniecības nozari galvenokārt raksturo uzņēmumi ar zemu tehnoloģisko līmeni, un ar pētniecības, attīstības un inovāciju (PAI) saistīto ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) daļa ir zema. Liela daļa IKP (apmēram 30 %) Latvijā tiek saražots valstij piederošos uzņēmumos (SOE), taču šo uzņēmumu PAI centieni ir tikai mēreni, salīdzinot ar to potenciālu. Kopumā Z&T cilvēkresursu inovācijas un uzņemšanas spēja Latvijas uzņēmējdarbības nozarē ir diezgan ierobežota.

Tomēr pēdējos gados ir vērojamas progresa pazīmes, kas nodrošina pamatu turpmākai attīstībai. Ar atbilstošu biomedicīnas pētījumu bāzi, veiksmīgi darbojas biomedicīnas un farmācijas nozare. Arvien vairāk uzņēmumu uzlabo savu pievienoto vērtību, veicot ieguldījumus koksnes, kā arī informāciju un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) sektoros, papildus Rīgā attīstoties arī IKT sektora jaunuzņēmumiem. Jaunuzņēmumu skaits pieaug un ir izveidoti vairāki galvenie jaunuzņēmumu ekosistēmas pamatelementi, daži no elementiem, tādi kā aizdevumu tirgus, joprojām trūkst.

Valstī ir izveidoti labvēlīgi pamatnosacījumi "biznesa uzsākšanas vienkāršībai" un "kredīta saņemšanas ērtībai", kā arī sākuma un agrīnā stadijā. Latvijas jaunuzņēmumiem ir pieejams finansējums no riska kapitāla fondiem, bet izaugsmes posmos finansējuma pieejamība ir mazāka. Jaunu ideju un uzņēmumu rašanos kavē uzņēmējdarbības prasmju, kompetenču, kultūras un domāšanas trūkums augstākajā izglītībā. Pašlaik netiek pietiekami ieguldīts studentu un personāla uzņēmējdarbības prasmju attīstīšanā.

Vēl viens šķērslis ir zems sadarbības līmenis starp akadēmisko un uzņēmējdarbības sektoru. To uzņēmumu īpatsvars¹, kas sadarbojas ar universitātēm vai pētniecības institūtiem, ir ievērojami mazāks nekā vidēji ES28. Turklāt uzņēmējdarbības finansējums publiskajai pētniecībai un attīstībai Latvijā atrodas zemākajā-vidējā diapazonā starp ES valstīm. Kompetences centriem un klasteriem vismaz dažās nozarēs ir izdevies uzlabot sadarbību starp zinātniskajām organizācijām un uzņēmumiem.

Kopējais iespaids ir tāds, ka ir sastopamas dažādu veidu akadēmiskā un uzņēmējdarbības sektora sadarbības aktivitātes, taču augstākās izglītības un pētniecības institūtiem bieži vien trūkst sistemātisku procesu un stratēģiju, kas nodrošinātu, lai šīs aktivitātes sasniegtu maksimālu labumu. Atsevišķās akadēmiskā un uzņēmējdarbības sektora sadarbības jomās ir daudz labās prakses piemēru, taču joprojām šķiet, ka trūkst risinājuma stratēģiskas un integrētas sistēmas līmenī. Lai vairāk izmantotu priekšrocības, ir jāpanāk plašāka vienprātība par to, ka inovatīvākas aktivitātes, uzņēmumi un cilvēkresursi ir izšķiroši svarīgi.

Lai sasniegtu ambiciozos mērķus – palielinātu pētnieku skaitu un uzlabotu Z&T cilvēkresursu nodarbinātību Latvijas uzņēmējdarbības nozarē, ekspertu grupa ir izvirzījusi stratēģisku ieteikumu kopumu. Ieteikumi ir stratēģiski, bet vienlaikus arī praktiski, lai palīdzētu to ieviešanai tuvākajos gados. Šis uzskaitījums ietver ieteikumu kopsavilkumu.

Stratēģisks ieteikums: uzlabot pētnieka karjeras pievilcību

1. Konkurētspējīgas un stabilas algas nodrošināšana ar vienu darba līgumu ir karjeras sistēmas pamatnosacījums; šādiem līgumiem būtu jānosaka darba slodze un citas prasības, kā arī atalgojums, un lielākajai daļai akadēmiskā personāla un pētnieku būtu jāstrādā pilnā slodzē vienā iestādē.
2. To var panākt, palielinot augstākās izglītības un pētniecības finansējumu, kā arī novēršot esošos šķēršļus – studiju programmu sadrumstalotību un institūciju kopainu, pārskatot tiesību aktus, kuri regulē dažādas akadēmiskā un zinātniskā personāla pozīcijas, lai nodrošinātu studiju un pētniecības karjeras virzienu saskaņotību un novērstu šķēršļus finansēšanas sistēmā.
3. Jāizveido paredzami un caurskatāmi karjeras attīstības virzieni, kas ietver arī garantētās nodarbinātības jeb tenūras (*Eng – Academic tenure*) amata vietas. Latvijas Zinātnes padomei, konsultējoties ar akadēmisko kopienu, būtu jānosaka skaidras minimālās prasības garantētās nodarbinātības jeb tenūras sistēmas uzsākšanai un progresēšanai tajā. Tāpat tehniskā personāla amatiem karjeras ietvaram vajadzētu būt skaidram un paredzamam. Lai to sasniegtu, AII un PI ienākumu plūsmai jābūt daudz paredzamākai, lai pielāgotos finanšu saistībām, kas saistītas ar pievilcīgas karjeras amatiem.

Stratēģisks ieteikums: Uzlabot doktorantūras studiju absolvēšanas līmeni un kvalitāti

1. palielinot tikai doktorantūras studentu skaitu, nebūs iespējams sasniegt vajadzīgos rezultātus, dēļ zemā absolventu skaita. Tāpēc ir jācenšas

¹ procentos no produktu un/vai procesu inovatīviem uzņēmumiem

paaugstināt tieši absolventu skaitu. Tam ir nepieciešami uzlabojumi doktorantūras studiju kvalitātē un atbilstošu ienākumu nodrošināšana doktorantūras studentiem. Tāpēc ikmēneša stipendijas būtu jāpalielina no 113 EUR līdz līmenim, kas nedaudz pārsniedz vidējo darba algu (apmēram 1000 EUR) mēnesī pilna laika studentam, ar pievienotu prasību kopumu, piemēram, par to, ka doktorantūras studijas nav savienojamas ar pilnas slodzes darbu ārpus AII (izņemot rūpnieciskās doktorantūras programmas), un stipendiju saņēmējiem ir jāapņemas sniegt ieguldījumu savas AII darbībā.

2. Lai novērstu to, ka STEM jomās ir maz doktorantūras absolventu, nepieciešams koordinēts pasākumu plāns, kas aptver vidējo izglītību, augstāko izglītību un pētniecību.
3. Nesens Pasaules Bankas pētījums² sniedza vairākus būtiskus ieteikumus doktorantūras studiju kvalitātes uzlabošanai. Šis pētījums atbalsta Pasaules Bankas minēto, bet arī ierosina:
 - Precizēt doktorantūras skolas jēdzienu, jo to darbības veids, funkcijas, mērogs un disciplinārā darbības joma šķiet diezgan atšķirīga no skolām, kas darbojas citās ES valstīs; papildus noteikt izcilību pētniecībā un kritisko masu kā priekšnoteikumus doktorantūras studiju piedāvāšanai.
 - Nodrošināt, ka šim mērķim doktorantūras studijām ir stabils valsts finansējums un iekļaut izmaksas, lai segtu starptautisko mobilitāti, kā arī pārskatīt finansējumu vienam studentam katrā izglītības jomā.

Stratēģisks ieteikums: Veicināt internacionalizāciju (tostarp atbalstu Latvijā strādājošu pētnieku mobilitātei, kā arī talantu piesaistei no ārvalstīm)

1. Atbalstīt pētnieku mobilitāti vadošajās starptautiskajās pētniecības iestādēs jau pieredzējušām pētniecības grupām un doktorantūras studijām. Šie pasākumi palīdzēs nostiprināt kompetenci un attīstīt starptautiskos tīklus, kā arī palielinās Latvijas augstākās izglītības un pētniecības sistēmas globālo atpazīstamību.
2. Mērķtiecīgi piesaistīt talantus no ārzemēm. Tas ir sarežģīts uzdevums, un to var risināt divos veidos:
 - Esošo 'izcilības salu' paplašināšana, mērķējot uz jaunajiem pētniekiem, kuri ir pabeiguši doktorantūru starptautiski atzītās institūcijās un kuru mērķis ir izveidot savas pētniecības grupas, kā arī uzsākt tenūras karjeru.
 - Jaunu 'izcilības salu' izveidošana, nosakot ierobežotu jomu skaitu un atzītus pētniekus jomās, kurās ir potenciāls radīt starptautiski konkurētspējīgus izcilības centrus.

Stratēģisks ieteikums: Radīt labvēlīgus apstākļus, kas veicina uzņēmējdarbības un inovatīvu ekosistēmu veidošanu un attīstību

1. Veidot inovāciju ekosistēmas ap galvenajām viedās specializācijas jomām, iesaistot visas galvenās ieinteresētās personas kopīga redzējuma izstrādē un izveidē. Klasteru/kompetences centru lomas maiņa ekosistēmu attīstīšanas virzienā būtu svarīgs solis šajā attīstībā.

² Pasaules banka, 2018

2. Iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības kā ekosistēmu attīstības finansētājus un veicinātājus, kā arī veicināt kopīgus inovāciju projektus starp akadēmisko un uzņēmējdarbības sektoriem.
3. Veidot pastāvīgi mainīgas ekosistēmas, kas atbalsta jaunu potenciālu ideju un uzņēmēju rašanos un uzturēšanu, stiprina uzņēmējdarbības kultūru universitāšu un zinātnisko institūtu starpā, kā arī investē studentu un darbinieku uzņēmējdarbības prasmju attīstībā.

Stratēģisks ieteikums: Nostiprināt esošo ieinteresēto pušu lomu un piesaistīt jaunas, lai palielinātu Z&T cilvēkresursu uzņemšanas kapacitāti valstī

1. Izstrādāt ilgtermiņa pieeju valsts finansējumam jaunuzņēmumiem un jaunuzņēmumu atbalsta mehānismiem, piemēram, inkubatoriem un akseleratoriem, ņemot vērā apsvērto iniciatīvu ilgtspēju.
2. Uzsākt īpašus projektus un aicinājumus atbalstīt MVU modernizāciju, piemēram, digitalizācijas programmas.
3. Nodrošināt agrīnā un vēlākā posma riska kapitāla finansējuma pieejamību, palielinot publiskā līdzfinansējuma summu vietējiem sākotnējiem un agrīnās stadijas fondiem un līdzfinansējot starptautiskos fondus; veicot tiešās investīcijas jaunizveidotiem uzņēmumiem; vai atbalstot Latvijas jaunuzņēmumu integrāciju esošajos jaunuzņēmumu centros.
4. Nostiprināt valsts kapitālsabiedrību kā PAI veicēju lomu, novēršot pašreizējos pārvaldības šķēršļus.
5. Piesaistīt ar PAI saistītās ārvalstu tiešās investīcijas (ĀTI), nosakot prioritārās zinātnes nozares un potenciālos ārvalstu investorus, kā arī nodrošināt mērķtiecīgus stimulus un atbalstu uzņēmumiem, kuriem ir vislielākais potenciāls dot ieguldījumu Latvijā.

Stratēģisks ieteikums: veicināt sadarbību un mobilitāti starp AII/zinātniskajām institūcijām, uzņēmumiem un vietējām/reģionālajām ieinteresētajām personām

1. Izveidot un stiprināt uzņēmējdarbības kultūru augstākās izglītības iestādēs, lai veicinātu 'kultūras pārmaiņas', kur visa augstākās izglītības institūciju/zinātnisko institūciju (t.sk. zinātnisko institūtu) kopiena uztver sadarbību ar uzņēmumiem un sabiedrību kā neatņemamu izglītības un pētniecības sastāvdaļu.
2. Samazināt šķēršļus MVU sadarbībai ar zinātniskajām institūcijām, nodrošinot praktiskas konsultācijas, aktivizāciju, komunikāciju un viegli pieejamus 'pirmā soļa' pakalpojumus.
3. Veidot starpnozaru pētnieku mobilitāti, izveidojot skaidri strukturētas un mērķtiecīgas shēmas doktorantūras studentiem, pēcdoktorantiem un vadošajiem pētniekiem.
4. Veicināt zinātnes nozīmi sabiedrībā dažādām mērķgrupām. Izmantot dažādus valorizācijas, informēšanas un līdzdalības līdzekļus, lai zinātnes nozīme būtu pamanāma dažādām mērķa grupām.

Šie ieteikumi ir ilustrēti rīcības plāna veidā nākamajā attēlā, kas arī norāda, kuri ieteikumi būtu jārisina īsā (1–3 gadu), vidējā (3–5 gadi) un ilgākā termiņā, lai sasniegtu vēlamos mērķus līdz 2027. gadam ar ilgtspējīgu ietekmi ārpus tā.

Rīcības plāns

1. pētījuma jautājums Rīcībpolitikas cilvēku piesaistīšanai un noturēšanai Z&T karjerā Latvijā, viņu prasmju un produktivitātes attīstīšana

Stratēģiski ieteikumi	Īstermiņa darbības (1-3 gadi)	Vidēja termiņa darbības (3-5 gadi)	Ilgtermiņa darbības (5-7 gadi)
Uzlabot pētnieka karjeras pievilcību, (1) nodrošinot konkurētspējīgas un stabilas algas	Nodrošināt pamatnosacījumus (darba līgumus) un finansējumu, lai vairums akadēmiskā personāla un pētnieku strādātu pilnu darba laiku vienā iestādē	Pēc konsultācijām ar akadēmisko kopienu, ieviest minimālo studentu skaita sliekšni studiju programmā	Palielināt RI finansējumu, lai radītu labvēlīgus apstākļus starptautiski konkurētspējīgam algu līmenim
	AII būtu stratēģiski jāpārskata studiju programmu piedāvājums, apvienojot esošās programmas, ņemot vērā AII un to struktūrvienību būtiskākās priekšrocības	Veicināt studentu mobilitāti starp AII nodaļām un starp dažādām AII	Samazināt studiju programmu sadrumstalotību
	Pārskatīt nelabvēlīgos stimulus finansēšanas sistēmā	Atbalstīt ticamu vidēja termiņa un ilgtermiņa prognožu izstrādi par AII un RI finansiālo ilgtspēju	Samazināt institucionālās ainavas sadrumstalotību
	Pārskatīt tiesību aktus par akadēmiskajiem un pētnieciskajiem amatiem, lai nodrošinātu mācību un pētniecības virzienu saskaņotību	Sniegt finansiālu atbalstu apvienošanās izmaksu segšanai	
Uzlabot pētniecības karjeras pievilcību, (2) izveidojot paredzamus un caurskatāmus karjeras attīstības virzienus	Latvijas Pētniecības padomei, saskaņā ar rezultātiem no konsultācijām ar akadēmiskajām aprindām, būtu jānosaka skaidras minimālās prasības pievilcīgas karjeras sistēmas uzsākšanai un progresēšanai	Pāriet no sistēmas, kura balstās tikai uz fiksēta termiņa līgumiem, kas piešķirti uz atklāta konkursa pamata, uz jauktu sistēmu, iekļaujot prognozējamus garantētās nodarbinātības modeļus jeb tenūru (<i>Eng – Academic tenure</i>)	
		Palielināt institūcijām paredzētā bāzes finansējuma līmeni vai, ja tas nav iespējams, pārskatīt uz konkurenci balstīto piešķirto pētniecības finansējumu, lai varētu uzņemties ilgtspējīgākas saistības pētniecības karjerā (piemēram, lielākus un ilgākus projektus).	
Uzlabot doktorantūras absolvēšanas līmeni un kvalitāti	Palielināt ikmēneša stipendiju līmeni līdz līmenim, kas nedaudz pārsniedz vidējo mēneša darba algu pilna laika studentiem	Stimulēt institūcijas sekmēt doktorantūras studiju pabeigšanu četros gados	
	Ieviest darbību kopumu un koordinētus centienus, lai nākotnē palielinātu STEM studentu skaitu		
	Precizēt doktorantūras skolas jēdzienu, doktorantūras programmu piedāvāšanas priekšnoteikumus un pārskatīt finansējumu vienam studentam katrā izglītības jomā		
Veicināt internacionalizāciju, atbalstot Latvijā strādājošu pētnieku mobilitāti, kā arī piesaistot talantus no ārzemēm	Atbalstīt (pastāvīgus) pētniekus īstermiņa un ilgtermiņa mobilitātei un mobilitātes integrēšanai doktorantūras studijās		
	Identificēt un atbalstīt ierobežotu skaitu pētniecības vienību/pētījumu jomu, kurām ir potenciāls sasniegt/ir sasniegušas globālu izcilību un atzinību un tādējādi var piesaistīt talantus kā uzņemošās institūcijas		
		Izveidot starptautiski konkurētspējīgas "izcilības salas" un piešķirt pietiekamus līdzekļus jaunāku pētnieku starptautisko komandu pieņemšanai darbā	

2. pētījuma jautājums Z&T cilvēkresursu nodarbinātības attīstības ricībpolitika Latvijas uzņēmējdarbības sektorā

Stratēģiski ieteikumi	Īstermiņa darbības (1-3 gadi)	Vidēja termiņa darbības (3-5 gadi)	Ilgtermiņa darbības (5-7 gadi)
Radīt labvēlīgus apstākļus, kas veicina uzņēmējdarbības un inovatīvu ekosistēmu veidošanu un attīstību	Mainīt klasteru/kompetences centru lomu ekosistēmu sekmēšanā Nodrošināt finansējumu ekosistēmu veidošanai, izmantojot ikgadējus uzaicinājumus uz kopīgiem inovāciju projektiem, kas nodrošina stabilu finansējumu galvenajās jomās Investēt studentu un personāla uzņēmējdarbības prasmju attīstībā	Veidot inovāciju ekosistēmas ap galvenajām viedās specializācijas jomām, pamatojoties uz kopīgu redzējumu Stiprināt uzņēmējdarbības kultūru RI starpā, mācību programmās integrējot uzņēmējdarbības moduļus	
Nostiprināt esošo ieinteresēto pušu lomu un piesaistīt jaunas, lai palielinātu Z&T cilvēkresursu uzņemšanas kapacitāti valstī	Izstrādāt ilgtermiņa pieeju valsts finansējumam jaunuzņēmumiem un jaunuzņēmumu atbalsta mehānismiem Uzsākt īpašus projektus un aicinājumus atbalstīt MVU modernizāciju, piemēram, digitalizācijas programmas Nostiprināt VU kā PAI veicēju lomu, novēršot pašreizējos pārvaldības šķēršļus	Nodrošināt agrinā un vēlākā posma riska kapitāla finansējuma pieejamību, palielinot publiskā līdzfinansējuma summu vietējiem sākotnējiem un agrinās stadijas fondiem, sekmējot tiešas investīcijas jaunuzņēmumiem; un atbalstot Latvijas jaunuzņēmumu integrāciju esošajos jaunuzņēmumu centros Piesaistīt ar PAI saistītās ārvalstu tiešās investīcijas (ĀTI), nosakot prioritārās zinātnes nozares un potenciālos ārvalstu investorus	
Veicināt sadarbību un mobilitāti starp AII/zinātniskajām institūcijām, uzņēmumiem un vietējām/ reģionālajām ieinteresētajām personām	Izveidot un stiprināt uzņēmējdarbības kultūru augstākās izglītības iestādēs Atbalstīt AII sistēmiskas pieejas izveidē sadarbībai ar uzņēmējiem caur tīklošanās pasākumiem Padarīt redzamākus akadēmisko aprindu un uzņēmējdarbības sadarbības ieguvumus Motivēt MVU sadarboties ar pētniecības institūcijām ar viegli izmantojamu pirmās sadarbības pakalpojumu piedāvāšanu Veicināt izpratni par zinātnes nozīmi dažādām sabiedrības mērķa grupām. Valsts loma ir finansējuma nodrošināšana un zinātnes atpazīšanas stimulēšana. Zinātnisko institūciju loma ir demonstrēt zinātnes sasniegumus	Veicināt stratēģiskas pieejas izveidi sadarbībai, ietverot funkcionālu ricības modeļu izstrādi un paredzot personālu, kas strādā ar sadarbības jautājumiem Veidot starpnozaru pētnieku mobilitāti, izveidojot skaidri strukturētas un mērķtiecīgas shēmas doktorantūras studentiem, pēcdoktorantiem un vecākajiem pētniekiem	

PERSONĪGI

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem Europe Direct informācijas centru.

Jums tuvākā centra adresi varat atrast vietnē: <http://europa.eu/contact>

PA TĀLRUNI VAI E-PASTU

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību.

Jūs varat sazināties ar šo pakalpojumu sniedzējiem

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),
- izmantojot šo standarta numuru: +32 22999696 vai
- pa elektronisko pastu: <http://europa.eu/contact>

Informācijas meklēšana par ES

TIEŠSAISTĒ

<http://europa.eu>

ES PUBLIKĀCIJAS

Bezmaksas vai maksas ES publikācijas varat lejupielādēt no ES grāmatu veikala: <http://bookshop.europa.eu>. Bezmaksas publikāciju daudzskārtējas kopijas var iegūt, sazinoties ar Europe Direct vai jūsu vietējo informācijas centru (skatiet <http://europa.eu/contact>)

ES LIKUMI UN SAISTĪTIE DOKUMENTI

<http://eur-lex.europa.eu>

ES ATVĒRTIE DATI

ES atvērto datu portāls (<http://data.europa.eu/euodp/en/data>) nodrošina piekļuvi datu kopām no ES. Datus var lejupielādēt un atkārtoti izmantot bez maksas gan komerciālos, gan nekomerciālos nolūkos.

Pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" politikas atbalsta vienība, ko izveidojis Eiropas Komisijas Pētniecības un inovācijas ģenerāldirektorāts (ĢD RTD) saskaņā ar ES Pētniecības un inovācijas pamatprogrammu, atbalsta dalībvalstis un valstis, kas ir saistītas ar "Apvārsnis 2020", reformējot savas valsts zinātnes, tehnoloģijas un inovāciju sistēmas.

Neatkarīgās Eiropas R&I politikas ekspertu grupas darbības laikā no 2019. gada jūnija līdz 2020. gada februārim īstenotā PDF īpašā atbalsta Latvijai mērķis bija sniegt pielāgotus padomus un konkrētus ieteikumus par (1) cilvēku piesaistīšanu un noturēšanu zinātnes un tehnoloģijas karjerā Latvijā un viņu prasmju un produktivitātes attīstīšanu; (2) zinātnes un tehnoloģijas (S&T) cilvēkresursu nodarbinātības attīstīšanu Latvijas uzņēmējdarbības sektorā.

PSF īpaša atbalsta Latvijai gala ziņojums sniedz pārskatu par pētniecības un inovāciju sistēmu Latvijā un iepazīstina ar politikas kombināciju 2014. un 2020. gadam, kas attiecas uz pašreizējo pētījumu, iepriekš iepazīstinot ar galvenajiem atklājumiem abos pētījuma jautājumos un attiecīgajiem grupas ieteikumiem.

Studies and reports

